

Sarjakuva musisoi rockia, humppaa ja poppia

Timo Ronkainen

Sarjakuva ja pop- tai rockkulttuuri ollaan nähty usein toisiinsa kietoutuvina sukulaisilmioinä. Näin siltikin vaikka sarjakuva on rock-musiikkia noin puolet vanhempaa. Joka tapauksessa näiden kahden taiteen- ja/tai viihteenalan taipaleet kohtaavat toisensa tavattoman usein, ainakin 1960-luvulta lähtien. Yhteinen linkki löytynee 1960-luvun puolivälin tienoilla syntyneistä alakulttuureista joissa taiteenlajit kohtasivat popin ja viihteen muodot iloisesti toisiaan ristipölyttäen. Piirtäjät ja musikantit tunsivat toisensa tai tekijät olivat parhaassa tapauksessa itse molempia. Sarjakuva ja rock ovat kumpainenkin herättäneet monenlaisia, usein hyvinkin negatiivisia tunteita. Kumpaakin on pidetty joko vahingollisena roskana tai eleganttina taiteena. Onko popmusiikilla ja sarjakuvalla oikeita yhteyksiä? Entä jazz ja sarjakuva, tai humppa ja sarjakuva? Piilekö sarjakuvan ruuturytmiikan takana yhteys musiikkiin ylipäänsä? Raivokas takapotku tai hidas ambientti löytyvät sarjakuvista melko vähällä kaimamisella. Entä melodia tai atonaaliset kokeilut? Onko sarjakuva "vain" rock vai vielä enemmän?

Alkusoittoa

Menisimme juurille, jos pystyisimme. Kukaan ei tiedä varmasti milloin sarjakuva syntyi, vaikka alkupisteeksi onkin sovittu Keltainen kakara, Yellow Kid, vuodelta 1896. Myöskään sarjakuvan ja musiikin ensimmäistä yhteistä kohtaamista ei voi helposti määritellä. Jos sarjakuva syntyi jo Lascauxin luolamaalauksiin, liittyi niihin ehkä tribaalinen rummutusmusiikki. Ei saivarrella turhia ja siirrytään suosiolla moderniin teollistuneeseen aikaamme.

Nykyaikaisen sarjakuvan syntyajat 1800-1900 -luvun vaihteessa olivat suurin piirtein teollisen populaarikulttuurin syntyajoja ylipäänsä. Yhdysvalloissa nostivat päätään taloudellisesti merkittävinä äänilevyteollisuus, sanomalehdet, elokuvat ja sarjakuvat. Niinpä ei ihme että tuotteistaminen syntyi - tavallaan sivutuotteena - samoihin aikoihin. Populaarikulttuuri on siitä poikkitaiteellista, että mikä kaupaksi käy, se tehdään. Suositusta sarjakuvasankarista tehdään kaiken muun krääsän ohella musiikkia ja äänilevyjä - ja joskus toisinkin päin.

Ensimmäisiä todennettuja sarjakuvamusikkejä on Yellow Kidistä tehty vaudeville-esitys ja vihkosenakin julkaistu kappale "The Dugan Kid Who Lives in Hogan's Alley." Keltaisen kakaran nimi oli Mickey Dugan, köyhä irlantilaispoika, joka asui New Yorkin Lower East Sidella rähjäisellä Hoganin kujalla. Sarjakuvan menestys oli valtava, Pulitzerin ja Hearstin sanomalehdet tappelivat sarjasta, ja tuotti siis paitsi tuon musiikillisen esityksen, liudan erinäisiä tuotteita. R. F. Outcaultin luomalla hahmolla oli jopa oma nimikkotupakkansa.

Outcaultin seuraava sarjakuva, yläluokan rasavillista lapsesta kertova Buster Brown oli sekin kyllin suosittu saadakseen

oman musiikkinsa. Nuottivihkot tekivät noihin aikoihin kaupansa kun äänilevyt olivat vielä hivenen harvinaisia. Sarjakuvista tehdyt kappaleet olivat kuplettimaaisia rallatuksia, ragtimea tai fox trottia, oman aikansa nopeasti haihtuvaa pop-musiikkia ilman taiteellisia ambitoioita.

Myös kuuluisa ja taiteellisestikin arvostettu Pikku Nemo kääntyi musikaaliksi. Winsor McCayn (1871-1934) loistelias fantasiasarja väantäytyi näyttämölle vuonna 1908 Victor Herbertin säveltämänä. Viihdetuotteilla on näemmä lähes väistämätön taipumus kääntyä eri olomuotoihin, se on suorastaan liiketaudellinen välttämättömyys. Useimmat sarjakuvan ja musiikin

kohtaamiset ovat tapahtuneet siis hyvin pitkään kaupallisista lähtökohdista. Taiteelliset yhteydet ja hedelmällinen vuoro vaikutus näiden kahden taide- muodon välillä olisi siis loistanut poissa olollaan ennen 1960-lukua?

Ehkä ensimmäinen poikkeus löytyykin jo 1900-luvun alusta. Runollinen sarjakuva Krazy Kat sai omaa nimeään kantavan kappaleen jo ennen omaan sarjakuvaansa siirtymistään. Voitanee siis olettaa että hahmo oli vaikuttamassa kappaleen tekijään jo ennen suursuosiota. Pianokappale Krazy Kat Rag ilmestyi vihkosena 1911. Taiteellisempi sovellus Krazy Katista oli näyttämölle tehty jazz-baletti. John Alden Carpenterin (1876-1951) säveltämä esitys ei tiemmä ollut mikään suurmenestys, sen verran merkillinen se oli, musiikki oli kevyesti jazz-vaikutteista sinfoniaorkesterin esittämää jälki-impresionistista konserttimusiikkia. Joka tapauksessa Krazy Kat oli intelligentsian lempilapsi jo varhain, tunnettu on runoilija e. e. cummingsin (1894-1962) esseestä kirjasta *Seven Lively Arts*. Sarjan runollinen kieli ja unenomaiset tunnelmat tekivät vaikutuksen taiteilijoihin. Tämä lienee ollut ensimmäinen kerta kun sarjakuva murtautui taiteenlajien rajojen yli ilman kaupallisia vaikuttimia.

Yleisempiä vaikutteita puolin ja toisin on aina ollut, eikä niitä aina välttämättä huomaa. Muuan rillipäinen Charles Hardin Holley oli kova sarjakuvalehtien lukija ja samastui toiseen rillipäähän, Clark Kentiin. Vaikutteet siirtyivät hänen ulkonäköön - kun ujosta nörtistä kuoriutui varhaisen rockin supersankari Buddy Holly. Samaten väitetään Elviksen ottaneen ulkoasuunsa vaikutteita toisesta supersankarista, Kapteeni Marvel jr:stä. Elviksen hiuskiehkura ja viitta taitavat siis tulla sarjakuvan maailmasta.

Yleisempiä vaikutteita puolin ja toisin on aina ollut, eikä niitä aina välttämättä huomaa. Muuan rillipäinen Charles Hardin Holley oli kova sarjakuvalehtien lukija ja samastui toiseen rillipäähän, Clark Kentiin. Vaikutteet siirtyivät hänen ulkonäköön - kun ujosta nörtistä kuoriutui varhaisen rockin supersankari Buddy Holly. Samaten väitetään Elviksen ottaneen ulkoasuunsa vaikutteita toisesta supersankarista, Kapteeni Marvel jr:stä. Elviksen hiuskiehkura ja viitta taitavat siis tulla sarjakuvan maailmasta.

Sarjakuvakappaleita

Sarjakuvista tehtiin yksittäisiä musiikkikappaleita jo varhain, useimmiten puhtaan liikevoiton tavoittelun nimissä. Ei ole mieltä luetella kaikkia sarjakuvahahmoista ja sarjoista tehtyjä

Krazy Kat kääntyi eriskummallisesti jazz-baletiksi.

kappaleita. Satoja niitä kuitenkin on ollut vuosikymmenten varrella. Yksi suosituimpia oli 1923 tehty Barney Google. Billy DeBeckin sarjakuvasanokasta tehty kappale oli aikansa hittejä, Billy Rosen laulun kertosäkeessä hoilattiin "goo-goo-googly eyes". Urheilusarjana 1919 alkanut strippi on pitkän elonsa aikana kokenut monia muutoksia, urheilupilojen jälkeen sarja muuttui jatkuvaajuoniseksi huumoriseikkailuksi ja lopulta sivuhenkilö Snuffy Smith kaappasi sarjan itselleen. Snuffy Smith tunnetaan Suomessa nimellä Kalle Kehveli.

Li'l Abner sai oman tunnusmusiikkinsa musikaaliversionsa myötä 1950-luvulla. Vanha kunnon hampparihahmo Happy Hooligan sai nimikkokappaleensa jo 1902. Matti Mainio ja Jussi Juonio (Mutt and Jeff) esiintyivät hittilevytyksessä The Funny Paper Blues vuonna 1921.

Sarjakuvamusiikkia on siis saatu jo paljon ennen 1960-lukua. Sarjakuvan ja purkka-popin yhteydet ovat vain pitkän linjan jatkumoa. Yksi kummallisimpia oli Archie-sarjakuvan, suomalaisittain Justus, kääntymisen huippusuosituksi musiikiksi 1960-luvulla. Archie syntyi jo 1940-luvulla mutta 1960-luvun poppiin se jätti pysyvän jäljen, kun sarjakuvaan perustuvan TV-piirretyn pohjalta kehiteltiin yhteisö, The Archies, jota ei ollut olemassaakaan. Piirroshahmot levyttivät The Monkees-yhtyeen hylkäämän kappaleen Sugar Sugar, josta tuli ykköshitti.

Muita mieleen painuneita on Serge Gainsbourgin ja Brigitte Bardot'n hupaisa duetto 1960-luvulta. Tämä ranskalainen pop-hömpötys oli kappale nimeltään Comic Strip. Kilkuttavan 1920-lukulaisen pianon säestyksellä laulavan Gainsbourgin taustalla BB hokee sarjakuvan onomatopoesioita "Split" "Bang" "Whii"...

Kaikki muistanevat The Royal Guardsmenin menestyneet Snoopy-biisit 1960-luvun loppupuolelta. Snoopy vs. the Red Baron, Snoopy's Christmas jne. Yhtyeellä oli muitakin sarjakuvakappaleita, mm. Alley-oop, joka on Suomessa vähän tunnettu V. T. Hamlinin piirtämä luolamiehestä kertova huumorisarja. Alley Oop -biisin originaaliversio oli ykköshitti vuonna 1960 Hollywood Argyles -nimisen yhtyeen esittämänä.

Kahdesta Snoopy -kappaleesta Kontra-yhteisö teki suomalaiset versiot. Vuonna 1977 Ressu ja Punainen parooni ja seuraavana vuonna Punaisen paroonin paluu. Kontralta löytyvät myös sarjakuva-aiheiset biisit Olen Batman? ja Muumi Muumi. Niiden sarjakuvallisuus on Kontran ja yhtyeen pääjehun Moog Konttisen tuomaa sillä biisit ovat käännöskappaleita, joissa ei alunperin ole mitään sarjakuvaan viittaavaa.

Myös Suomessa tehtiin sarjakuvabiisejä jo varhain, eikä vain Malmstenin Mikki Hiirien voimin. Kippari Kalle tuntuu olleen hyvin suosittu. Matti Jurva levytti kappaleen Kippari Kalle ja Maailman Matti vuonna 1938. Kauko Käyhkö ja Rytmi-orkesteri levytti Kippari-Kalle aarretta etsimässä biisin 1948. Ja Kippari Kallen piirrettyjen tunnarihan jäi elämään myös itsenäisenä biisinä, jonka mm. Kippari-Kvartetti levytti Reino Helismaan kääntämänä suomeksi 1957, josta bändi sai myös nimensä.

Sarjakuva-aiheiset musiikkikappaleet olisi loputon nippelit-

rivian aihe, eikä tyhjentävää listausta varmaan saa aikaiseksi koskaan.

Piirtäjä musisoi, muusikko piirtää, tai ainakin ne on kavereita.

Kuusikymmenluvun kuohuvina vuosina sarjakuvan ja rockmusiikin tiet kietoutuivat lopullisen irrottamattomasti toisiinsa. Musisoivista sarjakuvapiirtäjistä tulee hetimiten mieleen tietenkin Robert Crumb, joka on omien levynkansiensa lisäksi tehnyt mm. kuuluisan kannen Big Brother and the Holding Companyn eli Janis Joplinin Cheap Thrills levyyn. Crumb itse pitää kuitenkin rauhallisemmasta ja paljon vanhemmasta musiikista, vanhoista blueslevyistä ja sellaisista 1920-30 -luvun tuotteista. Hänen oma yhtyeensä Cheap Suit Serenaders, jossa hän ei enää musisoi, esitti juuri saman ajan musiikkia. Yhteisö teki jopa 78 kierroksen levyn imitoidakseen vanhoja savikiekkoja mahdollisimman tarkasti. Crumb teki myös nipun sarjakuvanovelleja vanhojen blues-mestareiden elämästä.

Chris Warren uusvanhalla tyyliällä tekemä levynkansi.

San Francisco oli yksi (ala)kulttuurin kiehumapiste, jonne Crumbkin siis saapui 1960-luvun puolivälin tienoilla. Sarjakuvapiirtäjät tekivät paitsi tietysti sarjakuvia, myös levynkansia ja julisteita rockyhtyeille. Kaikki tunsivat toisensa. Undergroundtyypit Gilbert Shelton, Rick Griffin, Victor Moscoso jne. tekivät hapokkaita levynkansia sellaisille yhtyeille kuin Grateful Dead ja 13th Floor Elevators, ja ne puolestaan antoivat virikkeitä piirtäjien sarjakuviin. Underground sarjakuvalehtien määrä oli valtava ja musiikki oli yksi suuri vaikuttaja. Under- ja overgroundin välimaastoon jäänee Grateful Dead Comix -julkaisu. Lehden jokaisessa numerossa oli neljä, viisi sarjaa ja useimmat niistä kuvitettuja

laulutekstejä. Tunnetuin lehden piirtäjistä oli Tim Truman. Truman on myös piirtänyt Deadin ulkojäsenen Robert Hunterin kirjoittaman sarjakuva-albumin Dog Moon.

Yhteydet eivät katkenneet punk-aikakaudelle siirtyessä. Oikeastaan rock ankuroitui melkein kaikissa muodoissaan sarjakuvaan. Ramonesien punkkipoppis oli tiukasti yhteydessä supersankarijuttuihin, heillähän on esim. biisi Spiderman. Heavy Metal on paitsi fantasiaan päin kallellaan olevaa tummaa musiikkia, myös fantasiaan päin kallellaan oleva sarjakuvalehti. Moni hevyyhtye käytti levynkansissaan fantasiapiirtäjien maalauksia. Frank Frazetta löysi tiensä ainakin Molly Hatchetin levyille. Kahuun päin kallistunut Alice Cooper teetti sarjakuvamaisia kansia mm. Tom Suttonilla (Suomessa tuttu mm. Shokista). Kiss päätyi kokonaan omaksi sarjakuvalehdekseen 1970-luvulla.

Hatesta ja Buddy Bradleystä tunnettu Peter Bagge musisoi itse ja oli tiukasti kiinni Seattlen grunge-punkissa. Baggen kokemukset Seattlen ajoilta suodattuivat tarinakokonaisuuteen Buddy Bradley managerina. Iggy Popille kansia teki tummanpuhuvista sarjoistaan tunnettu Charles Burns.

Kenties hämmäntävin on Kamujen piirtäjän Patrick McDonnellin trashpunk-menneisyys. Hän soitti bändeissä jo hyvin

varhain. Veljensä kanssa hän soitti 1970 -80 -luvulla Steel Tips -yhtyeessä, jonka levyn kannen piirsi sarjakuvapiirtäjä Mark Beyer. Samaisessa yhtyeessä vaikutti myös sarjakuvantekijä-maalari-performancetaiteilija Joe Coleman, jolla oli tapana mm. räjäyttää itsensä esityksen lopuksi. Coleman asensi paitansa alle metallisuojausken päälle pienen räjähdepanoksen. Kaikki kolme opiskelivat New Yorkin School of Visual Artissa mm. Will Eisnerin oppilaina.

Levynkansia tehneitä sarjakuvantekijöitä on siis kokonainen leegio. Nykypiirtäjistä Peter Baggen ohella levynkansia lähinnä indie-bändeille ovat tehneet ainakin Jaime ja Gilbert Hernandez, Gary Panter, Daniel Clowes, Roberta Gregory ja Jim Woodring.

Sama juttu Suomessa

Myös Suomessa, kuten aiemmin oli jo hiukan puhetta, on ollut yhteistyötä suuntaan jos toiseen. Suomalaisista 1970-luvun musiikintekijöistä ainakin Velto Virtanen ja Hector kunnostautuivat sarjakuvabiisejä tekemällä. Moog Konttisen kanssa yhdessä Virtanen teki kappaleen Clark Kent, levyn kannen teki sarjakuvapiirtäjä Kari Sipilä. Hectorille ainakin yhden levynkannen (Hektorock I) on tehnyt Timo Mäkelä, jonka sarjakuvapiirit tietävät eteväksi kitaristiksi.

Kari Peitsamo on tehnyt vinon pinon sarjakuvabiisejä. Ahmed Ahne, Mustanaamio, ja Tuhatkaunun tapaus, inspiraation lähteet lienevät selvät. Höpsismi auttaa ja Koottava lasinen muurahaispesä ovat syntyneet Barksin sarjojen innoittamina. Suomen Ramones Ne Luumäet on hyvin sarjakuvamainen yhtye, erityisesti amerikkalainen sarjakuva tuntuu olevan heidän sydäntään lähellä. Kappaleita ovat mm. "Tappava pila" ja "Tuomari".

Ankkalinnaan liittyviä kappaleita tuntuu olevan erityisen paljon, Peitsamo ei ole yksin. Onhan Suomi ankkamaa. Mikki Hiirestä lauloi siis jo Georg Malmsten ja Mikkiin päätyi myös Kauko Röyhkä selvittäen hiirulaisen myöhempiä vaiheita Weill/Brecht -tyylisessä renkutushumpassaan. Peitsamo ja Aku Ankkuli lauloi Kiirastulen kerubeista, joka on Ankkalinnan pahamaineinen moottoripyöräjengi Barksin tarinasta Päivä lainvartijana.

Barksin sarjasta koko nimensä saaneen Vaaralliset lelut -yhtyeen repertuaariin kuuluivat sellaiset sävelmät kuin Argentiinalaiset muurahaiset ja Pilviä hipovat miehet. Barksisteille tuttuja sarjoja kaikki. Vaarallisissa leluissa soitti muuten Pekka Seppänen, mm. Me Muiden ja Teuvo Lylyn käsikirjoittaja. Outoa, ettei kukaan ole tehnyt kunnollista versiota Itkevästä merimiehestä. Ei edes Barks-faniksi tunnustautunut J. Karjalainen, joka muuten käytti jonkin verran Barks -aiheistoa sävellyksissään ja sanoituksissaan. Juliet Jonesin Sydän, joka otti

nimensä tunnetusta sanomalehtisarjakuvasta, teki kappaleen Ankkalinnalla levyllään Roistot. Levyn kannen teki Kari Lahtinen ehtaan Disney-tyyliin.

Suomalaisista sarjakuvalehdistä hyvin lähellä rockia - punkia ja garagea ja semmoista - oli Suuri kurpitsa, joka alkoi musiikkiaiheisena omakustanteena 1981. Muutaman numeron jälkeen lehti muuttui melkein kokonaan sarjakuvia sisältäväksi. Musiikki oli silti kiinteämpi osa Kurpitsaa kuin muita piensarjakuvalehtiä. Monet sen piirtäjistä olivat muusikoita. Lehden taiteilijoista Kyky Ahonen julkaisi albumin Satuja ja jaarituksia, jonka kylkiäisenä tuli levy hänen omaa musiikkiaan. Jukka Tilsa on omintakeinen paitsi muusikkona, myös sarjakuvistina, Kurpitsan pitkäikäisimmät lukijat muistanevat Tilsan haastattelut lehden sivuilta. Joitakin yhtyeitä: Vaahtopäiset vanhukset, Big Papa jazz band, Elector Victor & the Rythm Riders, Donner, Jahnukaiset, Kivettynyt mämmi, Kaukainen pappa. Jahnukaisissa musisoivat Alivaltio-

Juliet Jonesin Sydämen ankkamainen kansi.

sihteeristä tuttu Pasi Heikura, joka puolestaan piirsi Kurpitsaan Patu Rankka -sarjakuvaa ja myöhemmin Mies -strippiä Simo "maisteri" Frangénin kanssa musiikkilehti Rumbaan.

Kivi Larmola on tehnyt jo pitkän päivätyön muusikkona ja sarjakuvantekijänä, monet hänen sarjoistaan ovat varsin musiikkipitoisia. Melkein kaikissa sarjoissa on jonkinasteisia populaarikulttuuri- ja musiikkiviittauksia. Joissakin hän on kuvittanut

kokonaisia biisejä. Larmola teki yhdessä kahu- ja sarjakuvaekspertti Harto Hännisen kanssa sarjakuva-albumin Parkkipaikka auringossa, jonka tragikoominen tarina kertoo luuseribändin taipaleesta.

Muita piirtäviä muusikoita voisi luetella pikkutunneille, mutta maininnasta ei saane jäädä blues-mies Ari Kutila tai Rock'n'roll omakustanteen vuonna 1990 tehnyt Joel Melasniemikään. Absoluuttisen Nollapisteen Tommi Liimatta julkaisi vastikään albumin Masturbaatio Ranualla. Tomi Riionheimo on Eläkeläisten hovikuvittaja ja ei-musisoiva jäsen. Ville Pirisen muistamme mm. musiikki-aiheisen Pauli Kallion kässä-

män Ornette Birks-Makkosen piirtäjänä ja myös muusikkona. Levynkansia Pirinen on tehnyt paitsi oman yhtyeensä Black Audion levyihin, myös monille muille.

Rokkisarjakuvat

Kaikki tuntevat Mauri Kunnaksen Nyrok Cityn. Enemmän rock tai hauska sarjakuva tuskin voi olla. Pohjois-Euroopan ainoa kulttuurisarja (maailmanneuvoston päätös) on taajaan siteerattu järkäle. Sarja alkoi 1975 rock-lehti Introssa ja kulki Helpin kautta Suosikkiin jatkaen aina vuoteen 1986 saakka. Muutaman sivun pätkissä seikkailivat ulko- ja suomenmaan rokki-, disko-,

Velto Virtanenin Kent by Sipilä.

punk- ja muut kulttuuri hahmot intelletkuelien ihastukseksi. Hösse Ravoltti, Armi Kuusipää, Vetelä Mäkinen, Väskynä-Ploiri ja muut. Kari Paitsio levytti heti siltä seisomalta 4800 piisiä, Tantsu Käsä oli mahrottoman vaatimaton Kymenlaakson suolakurkku, Makkara Peruspäkyrä lähti Tukkolmaan, kommentaattorina näille kaikenmaailman taire- ja kulttuuriläjäyksille toimi useimmiten Hissi Jumanka. Jos joku ei sarjaa tunne, kannattaa kaivaa jostain esille suht tuore Giant Gollexön, the best & Worst of Nyrok City.

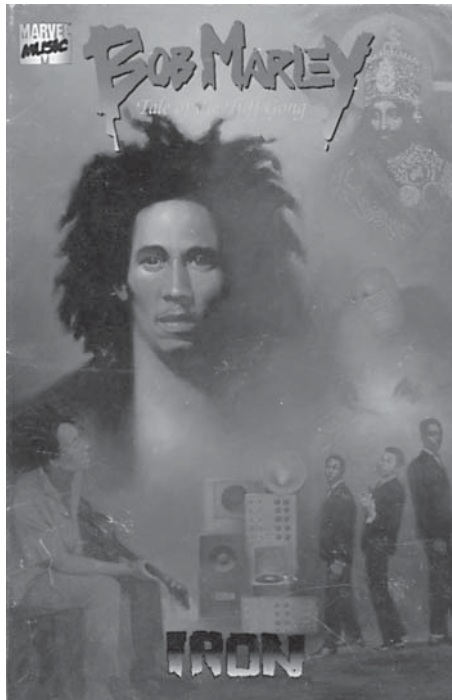
Toinen kulttimainetta kerännyt sarja oli Soundissa julkaistu Juho Juntusen Poikamme Musisoivat. Se oli suurinpiirtein suomalainen versio Friikkilän pojista, päähenkilöinä kolme karvapäärumulusta, Hermo, Isopossu ja Tarzan (no, yksi oli kalju). Mukaan tuli vielä Juntusen näköinen basisti Jeesus. Sarja alkoi nimettömänä 1974 ja vasta jonkin ajan kuluttua se sai nimensä. Päätoimittaja antoi piirtäjälle ohjeeksi tehdä parempia ja hausکمpia sarjakuvia, huumeita ei saisi mainostaa mutta viinaa ja seksiä saisi kyllä olla sitäkin enemmän, ja vielä että: "pane ne rumat miehesi vaikka musisoimaan, mutta tee kunnollista kamaa!". Siitä tuli sarjalle nimi. Äijät pistivät pystyyn bändin nimeltänsä Mama Wet Deck ja aikansa musisoituaan, sekoiltuaan ja seikkailtuaan tyypit kuolivat pois, Juntunen tappoi hahmonsä. Joitakin jaksoja löytyy 1994 ilmestyneeseen Natsisurffaajien täytyy kuolla -albumiin kootuna. Samaisesta albaresta löytää myös Juice Leskisen Per Vers -LP-levyn oheen tehdyn sarjakuvalehden, joka kuvittaa levyn teemat ja aihelmat Juntusmaiseen tyyliin. Juntusen muita rock-aiheisia Soundissa julkaistuja sarjoja oli mm. kolmisoainen Sci-Fi -juttu Punkakatemia.

Tänä vuonna Puupäähätulla palkitun undergroundpiirtäjä ja taiteilija Timo Aarnialan sarjakuvat ja kuvitukset ovat aina olleet lähellä rockia ja hänen teoksistaan muistetaan ainakin kuvakirjan ja sarjakuvan välimailla keikkuva Valot ja Suomen Talvisota 1939-1940 -yhtyeelle tekemä Underground-rock (1970) -levyn kansi. Tuoreehkosta Yllätyskuvia -kokoelmasta löytää joitakin hänen keskeisiä sarjojaan 1970-luvun alusta.

Vähemmän tunnettuja rokkisarjiksia oli vielä Kari Sipilän ja Tapio "Madman" Korjuksen ruohoinen hippisekoilu Musa-lehdestä 1972 ja Veli-Pekka Alaren Suosikkiin 1975-79 piirtämä Kutri-Heleena. OK -nuortenlehdessä ilmestyi Wal-lun piirtämä Rokratio vuosina 1980-84.

Oma lukunsa ovat erilaiset bändin tai esiintyjän nimeä kantavat eräänlaiset elämäkertahistoriikki-sarjakuvat. Muistatte varmaan takavuotena suomeksikin julkaistun albumin Beatle-

ista. Mauri Kunnaskin on suunnitellut sellaista jo kuulemma 12 vuoden ajan. Ainakin siitä tulisi taatusti hausکمmpi kuin Liken suomentamasta Arthur Ransomin ja Angus Allanin kuivakkaasta myytin läpijuoksusta. Biografia-sarjakuvien

Marvel (!) -yhtiö julkaisi sarjakuva-albumin Bob Marleysta.

parhaimmasta päästä on ehdottomasti Bill Sienkiewiczin hehkuvin maalauksin kuvittama ja Green Martinin kirjoittama Woodo Child, joka kertoo Jimi Hendrixin elämästä. Muñozin ja Sampayon albumi Billie Holiday menee jazzin puolelle, mutta on yhtäaika onnistunut suoritus, joka ilmestyi suomeksi 1992 lähes huomaamatta.

Sarjakuva-soundtrack

Pikarahastuksen nimissä tehdyt lyhytikäiset lehdet New Kids on the Block, ja niin edelleen voi huoletta unohtaa. Koko rokkimusiikin historiakin on käyty läpi sarjakuvan muodossa, ranskalainen Histoire du rock en bandes dessinées ilmestyi Serge Dutfonyn piirtämänä ja Michael Sadlerin kirjoittamana 1986. Läpijuoksun omainen kertaus, jolla on hyvätkin hetkensä. Piirretty hieman Serge Clerckin tyyliin.

Sarjakuva-albumin mukana on julkaistu joskus levy tai levyn ohessa sarjakuvavihkonen. Eikä aina rokkia, Corto Maltese Tango-kirjan mukana tuli levyllinen aitoja Argentiinan tangoja sarjakuvan luennan taustalle soitettavaksi. Näitä tapauksia ei ole aina tehty varta vasten itsenäiseksi teokseksi säveltäjä-piirtäjä-käsikirjoittaja -yhteistyössä. Mutta onpa semmoisiakin yrityksiä nähty. Varhainen suomalainen esimerkki on jo mainittu Juice Leskisen ja Juho Juntusen Per Vers, jossa kaksikko teki suhteellisen tiivistä yhteistyötä. Tuloksena on sarjakuvan mallinen rock"video". Sarjakuvaa lukiessa musiikki tukee lukemistapahtumaa ja päinvastoin. Samoilta ajoilta (1973) löytyy kunnianhimoisen ranskalainen sarjakuva-äänilevy -kombinaatio, jossa oli kahden LP-levyn välissä 12 sivua sarjakuvaa vihkosena. Teos käsitteli rock-oopperan muodossa Ranskan vallankumousta. La Revolution Francaisen piirsi Bernard Monié, käsikirjoituksen tekivät Alain Boulil ja Jean-Max Riviere ja musiikin parivaljakko Claude-Michel Schönberg ja Raymond Jeannot. Kokonaisuutta on keuhuttu suhteellisen onnistuneeksi. Teos on ilmeisesti esitetty alkuaan näyttämöllä. Levystä tehdyssä CD-versiossa ei tietävästi ole tätä sarjakuva-osuutta mukana.

Kiss-yhtyeen sarjakuvalehden painomusteeseen oli lisätty yhtyeen verta!

Ideana sarjakuva-soundtrackia voisi pitää periaatteessa hyvänä, mutta käytännön ongelmiin törmätään heti suunnitteluvaiheessa. Sarjakuvan lukemistapahtuma on yksilöllinen eikä etene ennakoidusti, saati edes lineaarisesti. Musiikin ja kuvien synkronointi on

mahdoton. Lukija käyttää haluamansa ajan kuhunkin kuvaan, eikä suostu ohjailtavaksi. Yrittäähän aina voi. Lue ja kuuntele -äänikasetti ja tekstivihko -yhdistelmät ovat useimmille tuttuja lapsuudesta. Samantapaista yhdistelmää on tietävästi kokeiltu sarjakuvien kohdalla useampaankin otteeseen, laihoiin tuloksiin. The Amazing Spider man - a Rockomic on esimerkki tällaisesta vuodelta 1972. Jutun ideana on eräänlainen kuunnelma. Nimetön arvioija Sarjainfossa kertoo levystä: "tulos on kaamea, sarjakuvassa ei ole puhekuplia, pelkkää kuvasarjaa ja äänitehostetekstejä vain, ja levyllä kamalaa rokintapaista sekä välissä koomista kuunnelmaa..."

Sarjakuvan avulla voi myös yrittää tehdä jonkinlaista musiikkivideota, joka kuvittaa jonkin tietyn kappaleen sanoitusta. Yarin, eli Jari Knuutisen kappaleista ovat ainakin Noniin-lehden tekijät Jussi Karjalainen ja Jukka Heiskanen tehneet tällaisia kokeiluja 1980-luvulla (mm. Peilit-kappale). Petri Hiltunen tulkitsi Olavi Virran sävelmän Punatukkaiselle tytölleni goottilaisin kuvastoin Sarjari-lehdessä. Useimmiten tällaisissa kokeiluissa kappaleen sanoitus on sijoitettu kuvien yhteyteen tekstilaitikoihin kertovan tekstin tapaan. Joskus laulun teksti voi olla myös puhekuplissa. Tässä tapauksessa kuva, teksti ja musiikki voisivatkin ehkä toimia synkronoituina, jos vain lukija malttaa pysyä musiikin tahdissa mukana.

A- ja B-osa

Sarjakuvassa on siis paljon rockia ja musiikkia ylipäänsä. Tietenkään yhtäläisyysviivoja ei näiden kahden välille voi vetää. Molemmat pyörivät samoilla alueilla, mutta vain osittain. Mutta jäävätkö yhtäläisyydet aiheiden ja sanoitusten tasolle? Eli löytyykö sarjakuvan rakenteista jotain musiikillista? Tai toisinpäin? Kari Peitsamon mielestä Ahmed Ahne -sarjakuvien rakenne tuo mieleen Chuck Berryn rockbiisit. "Ensin alku: tahdon kalifiksi kalifin paikalle... ja sitten väliosia: Varokaa, sidi teitä tarkkaillaan." Tietyn kaavan tai muodon mukaan tehtyä lyhyttä sarjakuvaa voi varmaankin verrata pop-kappaleeseen. Intron jälkeen päästään vauhtiin ja välikkeen jälkeen siirrytään kertosaakeeseen jne. Myös Barksin lyhyet kymmensivuiset ovat kuin biisejä. Määrämittaan pitää saada mahtumaan tietyt asiat, olipa se sitten 4 minuuttia tai 10 sivua. Ehkäpä Peitsamon kaikkein lyhimmät kappaleet vertautuvat sarjakuvastrip-piin? Yhtäläisyyksiä löytää kun hakee ja niitä haluaa löytää. Sarjakuvassa on rytmi, yksi ruutu on yksi tahti, nuottikirjoitus on merkkijärjestelmä kuten sarjakuvakin jne. Samantapaisia rakenteita löytää muistakin taiteista, joten sikäli vertailu on turhaa? Kenties, tärkeintä on lukea ja kuunnella. Svengata. Jos homma pelittää, on aivan sama onko musiikki sarjakuvaa vai sarjakuva rockia tai...

Timo Ronkainen

Lähteenä mm.

Alanen, Asko; Kallio, Pauli: "Isi tanssii kipparikalalla!" eli 50 sarjakuvamusiikkia; Suuri kurpitsa 33 (2/1991)

Alhanen, Mika: palaute J. Murtosaaren artikkeliin "Sarjakuvasävellys", Sarjainfo 40 (3/1983)(ranskan vallankumous -rock-oppera). Ranskan vallankumous -levystä: http://www.geocities.com/Broadway/Wing/8585/Revolution_uk.html

Heikkilä, Pauli: Juho Juntunen: Kuunnellaan rock'n rollia..., Sarjainfo 36

Huestis, Peter: Patrick McDonnell Interview, Comics Journal #197

Liljenbäck, Sani: Poppia ja puhekuplia, Rock Kyttyrä, Turun sarjakuvakerho 1990

Liljenbäck, Sani: Poikamme musisoivat rocklehdissä, Rock Kyttyrä, Turun sarjakuvakerho 1990

Rantanen, Kimmo: Juntusen sanalliset seikkailut sarjakuvan maailmassa - roskakulttuurin ylistys, Rock Kyttyrä, Turun sarjakuvakerho 1990

Sadler, M. - Dutfoy, S. : Cartoon History of Rock and Roll, Elm Tree Books 1986, London (erikoinen kirja: rockin historia sarjakuvina).

Sobocinski, Carole: Peter Bagge interview, Comics Journal #159

Toivonen, T. T. : Nyrok City - Suuri rock'n'roll huijaus, Sarjainfo 36

Wikipedia netti-ensyklopedia www.wikipedia.org

Sekä

Jutussa mainitut sarjakuvat ja musiikit, siltä osin kuin niitä on löytynyt omasta hyllystä

Kiitos myös Saharisen Jokelle ja Niirasen Kimmolle muutaman jutun muistamisesta

